

Input voor schriftelijk overleg Eerste Kamer met staatssecretaris van Financiën over evaluaties Giftenaftrek en ANBI-/SBBI-regelingen

*Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF)*¹

T.a.v. Leden vaste commissie voor Financiën

van de Eerste Kamer

5 april 2017

samenwerkende
brancheorganisaties
filantropie

Aanleiding

De aanleiding voor deze position paper is het besluit van de Eerste Kamer om op 11 april een schriftelijk overleg te houden over de brief van de staatssecretaris van Financiën d.d. 31 januari 2017 inzake drie evaluatierapporten. Het betreft een extern uitgevoerd evaluatieonderzoek door Dialogic van de giftenaftrek en twee intern uitgevoerde evaluatieonderzoeken door het Ministerie van Financiën en de Belastingdienst naar de uitvoeringsaspecten van de giftenaftrek en naar de praktijk rondom Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) en Sociaal Belang Behartigende Instellingen (SBBI's). In dit document formuleert Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) een aantal vragen die de Eerste Kamer aan de staatssecretaris zou kunnen voorleggen.

Pleidooi voor behoud

De filantropische sector pleit bij monde van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) voor het behoud van de giftenaftrek en de ANBI- en SBBI-regelingen, omdat daar in Nederland een groot maatschappelijk belang mee gemoeid is. Voor de uitvoeringsproblemen die in de verschillende evaluaties worden geconstateerd, zijn werkbare oplossingen mogelijk. De sector denkt graag op constructieve wijze mee over de manier waarop de uitvoering van deze regelingen kan worden verbeterd.

Vragen bij de externe evaluatie van de giftenaftrek door Dialogic

1. Onderkent de staatssecretaris dat afschaffing van de giftenaftrek tot grote maatschappelijke nadelen kan leiden² en dat deze mogelijke nadelen van afschaffing in de evaluatie onvoldoende zijn betrokken?

Toelichting: niet alleen in Nederland maar in alle westerse democratieën wordt maatschappelijke vrijgevigheid op principiële gronden buiten het fiscale domein gehouden (aftrekbaar van belastbaar inkomen en vrijgesteld van schenk- en erfbelasting). De implicaties voor de bredere

¹ Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) is een platform dat de gemeenschappelijke belangen behartigt van vier zelfstandige brancheorganisaties:

- Goede Doelen Nederland (GDN), brancheorganisatie van goede doelen
- Nederland Filantropieland (NIFI), brancheorganisatie van fondsenwervende instellingen en kennisplatform voor filantropie
- Vereniging van Fondsen in Nederland (FIN), brancheorganisatie voor vermogensfondsen
- Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO), samenwerkingsverband van 28 christelijke kerken en 2 joodse gemeenschappen.

Doel van SBF is het bevorderen van goede randvoorwaarden voor een optimaal functionerende filantropische sector. SBF overlegt daartoe met de overheid inzake voorgenomen beleid, uitvoeringskwesties en wetgeving. Actuele dossiers zijn o.a. het toepasselijke fiscale stelsel (ANBI-status, giftenaftrek) en kwaliteit en toezicht (validatiestelsel en erkenningsregeling goede doelen).

² Prof. dr. S.J.C. Hemels, 'Evaluatie ANBI en giftenaftrek: handhaving verbeteren goed alternatief voor afschaffing.' Weekblad Fiscaal recht 7180, 23 februari 2017, p. 258.

maatschappelijke context komen in de evaluatie nauwelijks aan de orde. Ook is de gedragsreactie van gevers na een eventuele afschaffing van de giftenaftrek in de evaluatie buiten beschouwing gelaten. Uit onderzoek van Paul Smeets (Maastricht University)³ blijkt dat afschaffing zou leiden tot een forse daling van donaties aan goede doelen. Ook uit Amerikaans onderzoek⁴ blijkt dat wanneer geven duurder wordt, er substantieel minder wordt gegeven.

2. Onderkent de staatssecretaris het risico dat het gebruik van de enge definitie van 'budgettair doelmatig' ten onrechte zou kunnen leiden tot de conclusie dat de gehele giftenaftrek niet doelmatig is?

Toelichting: Dialogic gaat ervan uit dat alleen wanneer burgers het *gehele* fiscale voordeel dat zij genieten daadwerkelijk aan goede doelen zouden schenken, de regeling 'budgettair doelmatig' zou zijn. Mensen geven in de praktijk meer door de giftenaftrek, maar houden een deel van het fiscale voordeel zelf. De percentages van het geschonken en het zelf gehouden deel komen echter overeen met inzichten over algemeen menselijk gedrag uit de economische wetenschap. Aan de gehanteerde, enge doelmatigheidsdefinitie kan de giftenaftrek nooit voldoen. 'Het is te vrezen dat de achtergrond van deze conclusie en het woord 'budgettair' verloren zullen gaan en alleen zal blijven hangen dat de giftenaftrek niet doelmatig is', aldus fiscalist Sigrid Hemels.⁵

3. Is de staatssecretaris voornemens het grote belang van beleidscontinuïteit voor de goedbedoelensector positief te laten meewegen in zijn eindoordeel over de giftenaftrek?

Toelichting:

De conclusie die Dialogic trekt onder het kopje 'Overwegingen voor de toekomst' (p. 8) is: '(On)zekerheid over het voortbestaan van (elementen van) de regeling heeft een impact op de sector. Beleidscontinuïteit en -consistentie op lange termijn van de regeling heeft een grote waarde'. Burgers geven in Nederland jaarlijks circa 2 miljard euro direct via giften en donaties aan maatschappelijke doelen, en 700 miljoen euro indirect via loterijen en nalatenschappen. Bedrijven geven circa 1,3 miljard euro per jaar. Juist in een tijd waarin de overheid op diverse terreinen een terugtrekkende beweging maakt en burgerschap, participatie en omzien naar elkaar belangrijker zijn dan ooit, is continuïteit in de fiscale faciliteiten als de giftenaftrek en de ANBI- en SBBI-regelingen van wezenlijk belang. Niet alleen in Nederland maar in alle westerse democratieën wordt maatschappelijke vrijgevigheid fiscaal beloond (dat wil zeggen: aftrekbaar van belastbaar inkomen en vrijgesteld van schenk- en erfbelasting).

4. Is de staatssecretaris bereid het bereik van de giftenaftrek te vergroten door de communicatie rond deze regeling te verbeteren?

Toelichting: in de evaluatie wordt gesteld dat het potentieel van de giftenaftrek groter is als er meer bekendheid aan zou worden gegeven. Volgens Dialogic communiceert de overheid nu te weinig over de giftenaftrek en is de uitleg vaak te technisch.

Vragen bij de interne evaluatie Ministerie van Financiën uitvoering giftenaftrek

³ Dr. Paul Smeets, 'De Geefondernemer. Doneren en investeren door Nederlandse vermogenden.' Onderzoek in opdracht van ABN AMRO MeesPierson.

⁴ J.A. List (2011) The Market for Charitable Giving. The Journal of Economic Perspectives:157-180.

⁵ Prof. dr. S.J.C. Hemels, 'Evaluatie ANBI en giftenaftrek: handhaving verbeteren goed alternatief voor afschaffing.' Weekblad Fiscaal recht 7180, 23 februari 2017, p. 258.

5. Beschouwt de staatssecretaris dit beknopte rapport als een volwaardige evaluatie?

Toelichting: het rapport is erg kort (11 pagina's), een methodologische verantwoording ontbreekt en de conclusies zijn niet (cijfermatig) onderbouwd. Zo wordt bij de suggestie dat er wordt gefraudeerd, slechts aan enkele incidenten gerefereerd. Verder wordt de giftenaftrek vooral gezien in het licht van de vooringevulde aangifte en handavingsaspecten, wordt het maatschappelijk belang niet gewogen en worden geen mogelijke oplossingsrichtingen aangedragen. Waarom moest deze meermaals uitgestelde exercitie in zo'n korte tijd (drie maanden) worden uitgevoerd en is er niet meer tijd genomen voor een diepgaande evaluatie?

6. Is de staatssecretaris bereid om te kijken of de manier waarop giftenaftrek via een vast format in het aangifteformulier in andere Europese landen zoals Noorwegen is geregeld, toepasbaar is in Nederland?

Toelichting: Volgens de evaluatie is een (verplichte en) betrouwbare aanlevering van gegevens door ANBI's lastig en is bij de huidige vormgeving van de giftenaftrek voorinvulling niet mogelijk. Het is niet duidelijk waarop het ministerie deze stelling baseert. Ervaringen in het buitenland, waar men verder is met de ontwikkeling van een vooringevulde aangifte, rechtvaardigen meer optimisme.⁶ In Noorwegen moeten goede doelen op geautomatiseerde wijze de ontvangen giften doorgeven aan de Belastingdienst. Daarmee is de giftenaftrek niet alleen geen belemmering voor de vooringevulde aangifte, maar completeert deze juist nog verder. Deze Noorse oplossing zou in Nederland wellicht ook kunnen werken.

Interne evaluatie Ministerie van Financiën van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's

7. Ziet de staatssecretaris mogelijkheden om gesignaleerde knelpunten aan te pakken vanuit de maatregelen die zijn aangekondigd door zijn collega van Veiligheid en Justitie in het kader van het validatiestelsel/de erkenningsregeling?

Toelichting: op 8 november 2016 zegde de staatssecretaris V&J in een brief aan de Tweede Kamer over het validatiestelsel⁷ vier maatregelen toe die de overheid zal nemen om de erkenningsregeling voor goede doelen maatschappelijk een brede werking te geven. Eén daarvan is een nadere afstemming van de erkenningsregeling voor goede doelen met het ANBI-stelsel. Momenteel werken Belastingdienst, SBF en toezichthouder CBF intensief samen om deze afstemming concreet gestalte te geven. Er is een horizontaal toezichtsarrangement in voorbereiding, waarbij alle fondsenwervende ANBI's die ook een erkenning hebben, door het CBF regelmatig worden getoetst op het naleven van de ANBI-eisen. De samenwerking tussen ANBI-team en het CBF zou een deel van de uitvoeringsproblemen kunnen wegnemen, als de erkenning de standaard in de sector wordt. Naar verwachting neemt het aantal erkende goededoelenorganisaties door de afstemming met het ANBI-stelsel fors toe. Daarmee zou bovendien het huidige, oneigenlijke gebruik van de ANBI-status als 'keurmerk' onder goede doelen kunnen afnemen, omdat de erkenning op termijn de standaard voor fondsenwervende instellingen wordt.

8. Is de staatssecretaris bereid om samen met de sector te zoeken naar concrete verbeteringen t.a.v. de uitvoering en handhaving? Is de staatssecretaris bereid om hierbij de (onder vraag 6 genoemde) relevante ervaringen uit het buitenland te betrekken?

⁶ Prof. dr. S.J.C. Hemels, 'Evaluatie ANBI en giftenaftrek: handhaving verbeteren goed alternatief voor afschaffing.' Weekblad Fiscaal recht 7180, 23 februari 2017

⁷ Brief staatssecretaris V&J aan de Tweede Kamer d.d. 8 november 2016, onderwerp 'Validatiestelsel Filantropie', kenmerk 2010934.

Toelichting: de sector denkt behalve over horizontaal toezicht (zie onder vraag 7) ook met de Belastingdienst mee over een vast, gezamenlijk online format voor de publicatieplicht voor ANBI's (hieronder vallen ook kerken en vermogensfondsen), die nu 'vormvrij' is en daardoor alleen handmatig te controleren. Daarmee zou het toezicht op dit aspect geautomatiseerd kunnen worden. Ook kan de sector eventueel meedenken over oplossingen voor contra-informatie.

Uitvoering versus principe

De uitvoeringsproblemen die in de evaluaties worden geconstateerd zijn oplosbaar, constateert fiscalist Sigrid Hemels. Bij het zoeken naar oplossingen voor de knelpunten in de uitvoering kunnen de sector en de overheid samen optrekken. De sector is daar terdege toe bereid en heeft ook al stappen in deze richting gezet.

Tijdens de formatie van een nieuw kabinet is een vereenvoudiging van het belastingstelsel wellicht onderwerp van gesprek. Dat ligt voor de hand: het stelsel is al lange tijd ongewijzigd en is complex, wat de uitvoerbaarheid niet ten goede komt. Verschillende inkomensafhankelijke aftrekposten en toeslagen worden gebruikt om inkomenspolitiek te bedrijven. Het schrappen van aftrekposten kan een manier zijn om tot een vereenvoudiging te komen.

De giftenaftrek is weliswaar ook een aftrekpost, maar valt in een andere categorie: de regeling is niet bedoeld om te sturen op inkomen en er ligt een principiële keuze aan ten grondslag over de inrichting van de samenleving, waarin overheid en private partijen gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor het algemeen nut. De moeilijkheden die de Belastingdienst ervaart op het gebied van de uitvoerbaarheid mogen, gezien het grote maatschappelijke belang, geen reden zijn om de giftenaftrek te schrappen.

Kwesties rond uitvoerbaarheid en fraudegevoeligheid moeten en kunnen worden aangeprepen om deze regeling te verbeteren, te versterken en toekomstbestendig te maken. Want een gunstig fiscaal klimaat is van cruciaal belang voor maatschappelijke vrijgevigheid en voor onze samenleving als geheel.

Indien u nog vragen of opmerkingen heeft, kunt u zich wenden tot:

Suzanne Kooij
Secretaris

SBF (Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie)

tel: +316 12236609

mail: info@sbf-filantropie.nl

www.sbf-filantropie.nl